

# Válságkormányzás vagy konszolidáció?

---

**Kovács János**  
*vezető elemző*

Az utóbbi időszakban politikus és politikai elemző szájából is többször elhangzott, hogy jelenleg válságkormányzás zajlik Magyarországon. De vajon helytálló-e ez a megállapítás, s egyáltalán mit jelent az, hogy „válságkormányzás”? A politikai történések eseményláncolatának egy másik olvasata szerint éppen konszolidáció folyik. Akkor most válságkormányzás zajlik, vagy konszolidáció?

Mielőtt különböző fejtegetésekbe kezdenénk, érdemes megvizsgálnunk, adott-e a válsághelyzet, illetve azok a kritériumok, amelyek alapján válságkormányzásról beszélhetünk. Sok indokolást talán nem érdemel az a megállapítás, hogy átfogó, rendszerszintű válságról nem beszélhetünk, hiszen ezt sem az ország gazdasági teljesítőképessége, sem a kormányzati politika legitimációs bázisát jól tükröző támogatottsági mutatók, sem pedig a politikaformálás intézményes plenumainak működési mechanizmusai nem támasztják alá. A Nemzeti Együttműködés Rendszerét (NER), annak közjogi alapjait az ellenzék egyes szereplői ugyan időnként megkérdőjelezik, ám egyrészt az ellenzéki pártok is „belakták” az új szisztémát (determináció), másrészt a politikai erőviszonyok pillanatnyilag nem teszik lehetővé sem a kormány, sem a rendszer leváltását (a centrális pártrendszer intaktsága minden ilyen törekvést ellehetetlenít). Bizonyos társadalmi alrendszerek (pl. egészségügy, szociális alrendszer, érdekképviselési alrendszer) válságáról beszélhetünk ugyan, de – miként a politikában elég sok minden – ez is interpretációhoz kötött, ráadásul a diszfunkciók rendszerint átívelnek kormányzati ciklusokon. A szubjektív észleléseket, benyomásokat nehéz negligálnunk az objektív válsághelyzet azonosítása érdekében, hiszen egy potenciális válsághelyzetben a fenyegetettség létének, mértékének megállapítása – akár a kiváltó okokat, akár a felelősségi viszonyokat, vagy a felerősítő hatásokat nézzük – elsősorban szubjektív észlelés útján történik.

A válságmenedzselés a modern kormányzatok mindennapos tevékenységei közé tartozik, ugyanakkor a válság intenzitása, penetrációja, akut vagy elhúzódó jellege merőben más kihívásokat támaszt a végrehajtó hatalommal szemben. Egy permanens válsághelyzet esetén a kormányzati működés algoritmusa megváltozik, a kormányzati politika homlokterébe a válságmenedzselés kerül, ami átértékeli a célrendszert és hangsúlyokat, miközben az erőforrások allokációját jelentősen befolyásolja. A válságkormányzás aktívabb állami szerepvállalást (több kormányzati intervenciót), rendkívüli intézkedéseket, politikai, gazdasági és gyakran társadalmi áldozatokat követel. A legfőbb cél a veszélyhelyzetből adódó fenyegetettség mihamarabbi elhárítása, a politikai közösség (érdekeinek) védelme, a

cselekvőképesség, szakértelem megjelenítésével, a szükségszerűség hangsúlyozásával – bizonyos fokú empátia mellett. Ha nagyon le akarjuk egyszerűsíteni a válsághelyzet esetén jelentkező kormányzati teendőket, akkor a következő feladatokat kell számba vennünk: effektív döntéshozatal, kiváltó okok felismerése, megfelelő következtetések levonása, hatékony krízismenedzselő intézkedések foganatosítása, utólagos értékelés és tanulás. Válságkormányzás idején a politikai kockázatok nőnek, a felelősségi viszonyok felértékelődnek, az elitek kooperatív vagy kompetitív magatartása még fajsúlyosabb tényezővé válik, a média, valamint és az egyes szereplők megnyilvánulásai képesek redukálni, vagy eszkalálni a válságot. A válságkormányzás nem egy kiforrott modell, hanem egy kényszer szülte metodika, ahol kulcsfontosságú az időtényező, az adaptációs készség és a cselekvőképesség.

A jelenlegi kormányzati ciklus elején sokan találgatták, hogy a harmadik Orbán-kormány tevékenységét leginkább a „konszolidációval” lehet-e majd jellemezni. Az előző ciklus törvényhozási dömpingje, a NER alapjainak lerakása, az ún. frakciókormányzás jelensége, a centrális erőter hosszú távú fenntartásának szándéka mind ebbe az irányba mutattak. Bár a kormányfő idejekorán konstatálta, hogy „a konszolidáció a gyávaság szinonimája” (amivel alighanem a politikai konformizmus veszélyeire utalt a miniszterelnök), úgy tűnt, a kormányzás dinamikája változhat, s ezzel együtt a Polgári Magyarország víziója – legalább a politikai kommunikáció szférájában – restaurálásra kerülhet. A személyi politika új irányával összefüggésben sokan titkon azt remélték, hogy a kormányzati döntéshozatalban nagy szerepet játszó informális vezetők befolyása általánosságban is csökken, tisztább képletet teremtve a közhatalom gyakorlásában, megtisztítva a döntéshozatalt a közjával szemben ható érdekkijárástól.

A 2014-es esztendő három általános választásán aratott Fidesz-KDNP-s győzelmet követően, ősszel kisiklott a kormánypártok kommunikációja, az ország nemzetközi elszigetelődése reális veszéllyé vált, a gyors népszerűség-csökkenés magában hordozta a politikai válság kialakulásának esélyét, főként, ha azt az ellenzék képes lett volna kihasználni. A politikai erőviszonyok azonban alapjaiban nem változtak meg, még ha az időközi választásokon meg is szaporodtak a kormánypárti kudarcok, s a kormányzó pártszövetség tavaszra stabilizálta saját bázisát. A migránsválság és a nyomában járó EU-döntéshozatali bénultság új távlatot nyitott a magyar kormány számára: a nemzeti érdekek védelmének hangsúlyozása, a konfrontatív külpolitikai szólamok és különutasság, az ideiglenes fizikai határzár létesítése és a normativitást hangsúlyozó, rendpárti hozzáállás támogatókat hozott a Fidesznek, miközben Orbán Viktor európai véleményvezérré avanszált. Hende Csaba honvédelmi miniszter ugyan a válság áldozata lett, és több kormányzati poszton is személyi csere történt, mindez azonban inkább keltette a kontinuitás érzését, semmint valamiféle disszonanciát a sorok között. Még Rogán Antal és Lázár

János vetélkedése is jórészt megmaradt a közigazgatási (- fejlesztéspolitikai) és a politikai (- kommunikációs) funkciók különválasztásának magyarozatánál, a hatáskörök és felelősségi viszonyok megoszlása körüli viták narratívájában. A migrációs krízis „felültematizálta” a politikai nyilvánosságot, tartósan a közbeszéd részévé vált, élet vette az antikorrupciós tematikának, vagy az „urizálás” vádjának, miközben a Fidesz – a korábbi belső villongások után – összezárta sorait, válsághelyzetben pedig a társadalom meghatározó része felsorakozott a kormány mögött.

2014 végén még „háborús logika alapján működő válságkormányzás” lehetőségét vizionálta Lázár János a 2015-ös évre, ami az orosz-ukrán konfliktus fejleményei és az újjáeledő hidegháborús hangulat közepette több volt, mint fikció vagy riogatás, különösen, ha azt a krízisforgatókönyvet vesszük alapul, ami nemzetközi szintéren a konfliktus eszkalálódását prognosztizálta – „détente” lehetősége nélkül. Végül az élet egy másik forgatókönyvet írt, s a nemzetközi konfliktus nem okozott belső válságot. Ha áttekintjük az elmúlt ciklusok történéseit, klasszikus értelemben vett válságkormányzás valójában csak 2009-2010 között, a parlamenti többséggel nem rendelkező Bajnai-kormány alatt zajlott (a technokrata válságkormányzás több jelét is mutatja ez az időszak). 2006 őszét (s különösen az első Gyurcsány-csomagot) követően ugyanis elhúzódó politikai válság bontakozott ki Magyarországon, amit a kormány komoly legitimációs deficitje és pénzügyi-gazdasági válság mélyített. Ezzel szemben a jelenlegi gyakorlat – a tényleges válsághelyzet megléte ellenére – objektív értelemben nem tekinthető válságkormányzásnak, mivel a krízis, illetve annak belföldi „lecsapódása” nem érinti oly mértékben a kormányzás metodikáját, valamint a kormányzat mozgásterét, közpolitikai akciórádiuszát, ami ezt a megnevezést indokoltá tenné. Azt sem mondhatjuk, hogy a kormányzati kommunikáció „válságkommunikációs üzemmódba” kapcsolódott volna. Szubjektív-percepcionális értelemben persze használhatjuk a „válságkormányzás” kifejezést, s miként a nemzetközi folyamatok kitekintést engednek a jövőbe: nem is ok nélkül.

Egy dolog bizonyos: a konszolidáció időszaka nem érkezett el, és a nemzetközi politika fejleményei jelenleg nem ebbe az irányba mutatnak. A belpolitika dimenziójában a konszolidáció alapfeltétele a polgári kormányzás eszméjének felélesztése volna, ugyanakkor a kormány ebben nem feltétlenül érdekelt. A krízis nemcsak veszélyeket rejt, hanem lehetőségeket is, melyeket a politika képes erőforrássá transzformálni, ugyanakkor a passzivitás, az inaktivitás és a pótcselekvések csak vereséghez vezetnek. Az Európába irányuló bevándorlási hullám minden bizonnyal folytatódik, ami óriási kihívások elé állítja a tagállami kormányokat, amelyek idővel kénytelenek tartós válságkezelésre berendezkedni, viszont továbbra is kérdéses, hogy összeurópai (szupranacionális) szinten születnek-e kielégítő megoldások, vagy az omladozó „Európa erőd” sáncain belül szekértáborok alakulnak ki.